

Satversmes tiesa

Kopsavilkums

Lieta Nr. 2023-27-03

04.04.2024.

Azartspēļu organizēšanas ierobežojumi Rīgā noteikti bez pienācīga pamatojuma

Satversmes tiesa 2024. gada 4. aprīlī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2023-27-03 “Par Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu, kas apstiprināti ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 103 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi”, 6.8. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam”.

APSTRĪDĒTĀS NORMAS

Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošo noteikumu Nr. 103 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi”, ar kuriem apstiprināts Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 6.8. punkts: “Visā teritorijā ir aizliegts organizēt azartspēles un sniegt attiecīgos azartspēļu pakalpojumus kazino, spēļu zālēs, bingo zālēs, kā arī totalizatora vai derību likmju pieņemšanas vietās, izņemot, ja šādas azartspēļu organizēšanas vietas atrodas četru vai piecu zvaigžņu viesnīcās.

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pants nosaka: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”

Satversmes 105. panta pirmais, otrais un trešais teikums: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.”

LIETAS FAKTI

Satversmes tiesā tika ierosinātas trīs lietas par apstrīdētās normas satversmību:

1) 2023. gada 30. maijā pēc SIA "Olympic Casino Latvia" pieteikuma tika ierosināta lieta Nr. 2023-27-03 "Par Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu, kas apstiprināti ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 103 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi", 6.8. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam";

2) 2023. gada 5. jūnijā pēc SIA "ALFOR" pieteikuma tika ierosināta lieta Nr. 2023-29-03 "Par Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu, kas apstiprināti ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 103 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi", 6.8. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam";

3) 2023. gada 8. jūnijā pēc SIA "JOKER LTD" pieteikuma tika ierosināta lieta Nr. 2023-30-03 "Par Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu, kas apstiprināti ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 103 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi", 6.8. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam" (turpmāk arī – pieteikumu iesniedzēji).

Lai veicinātu šo lietu vispusīgu un ātru izskatīšanu, tās saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 22. panta sesto daļu tika apvienotas vienā lietā. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 22. panta sesto daļu, šīs lietas tika apvienotas vienā lietā.

Pieteikumu iesniedzēji ir saņēmuši vairākas azartspēļu organizēšanas vietas licences, pamatojoties uz pašvaldības izdotām atļaujām atvērt spēļu zāles konkrētās vietās Rīgas teritorijā. Pēc pieteikumu iesniedzēju ieskata, ar apstrīdēto normu ir ierobežotas viņu tiesības uz licences pamata veikt konkrēta veida komercdarbību, kuru tie veic un uz kuras veikšanas iespējamību arī turpmāk tie paļaujas.

TIESAS SECINĀJUMI

Satversmes tiesa secināja, ka pieteikumu iesniedzēju iegūtās tiesības uz licences pamata veikt noteikta veida komercdarbību, organizējot azartspēles konkrētajās pašvaldības atļautajās vietās, ietilpst Satversmes 105. panta pirmo triju teikumu tvērumā [10.].

Satversmes tiesa atzina, ka teritorijas plānošanas mērķis ir ne tikai paaugstināt dzīves vides kvalitāti un nodrošināt ilgtspējīgu un racionālu teritorijas izmantošanu, bet arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku. Tāpēc teritorijas plānojums ir viens no galvenajiem pašvaldības plānošanas politikas īstenošanas instrumentiem, ar kura palīdzību tiek noteikta teritorijas turpmākā attīstība un saskaņotas dažādas sabiedrības intereses. Viens no pašvaldības uzdevumiem teritorijas plānošanas procesā ir lemt par to, kāda veida komercdarbības ierobežojumi attiecīgajā funkcionālajā zonā būtu nosakāmi [13.2.]. Arī saistošajos noteikumos, ar kuriem tiek apstiprināts teritorijas plānojums, pašvaldība ir tiesīga noteikt neierobežoti daudz teritoriju, kurās azartspēles organizēt nav atļauts, izņemot Azartspēļu un izložu likumā paredzētos gadījumus, kad pašvaldības atļauja azartspēļu organizēšanas vietas atvēršanai nav nepieciešama [13.3.].

Satversmes tiesa uzsvēra, ka azartspēļu organizēšana ir brīvas konkurences apstākļos pastāvošs legāls komercdarbības veids. Viens no azartspēļu organizēšanas ierobežojumu mērķiem ir nodrošināt līdzsvaru starp azartspēļu organizēšanu kā komercdarbību un sabiedrības interesēm, tostarp nodrošināt personu tiesību aizsardzību, novēršot iespējamo azartspēļu atkarības rašanos, kā arī mazinot sabiedrības veselības un sociālos riskus. Tāpēc pašvaldībai, nosakot azartspēļu organizēšanas ierobežojumus, ir jānodrošina, no vienas puses, Satversmes 105. pantā un citās Satversmes normās komersantiem garantēto pamattiesību ievērošana un, no otras puses, personu tiesību aizsardzība, mazinot iespējamo azartspēļu atkarības risku rašanos [14.1.].

Satversmes tiesa secināja, ka arī ar saistošajiem noteikumiem apstiprinātajā teritorijas plānojumā pašvaldībai ir pienākums pamatot, kāpēc teritorijas plānojuma funkcionālajos zonējumos, kur komercdarbība ir paredzēta kā viens no teritorijas atļautās izmantošanas veidiem, azartspēļu organizēšana ir aizliegta. Teritorijas plānošanas procesā pašvaldībai attiecībā uz teritorijām, kur komercdarbība ir noteikta kā konkrētās teritorijas atļautās izmantošanas veids, ir jāpamato paredzētie azartspēļu organizēšanas ierobežojumi, veicot attiecīgo funkcionālo zonējumu izvērtējumu, proti, pašvaldībai ir jāievēro Azartspēļu un izložu likuma 41. panta otrās daļas 11. punktā un 42. panta desmitajā daļā minētais teritoriju izvērtēšanas princips [14.3.].

Satversmes tiesa uzsvēra, ka personas, kas iesaistās azartspēlēs, ir pakļautas riskam, ka var ar šīm spēlēm pārmērīgi aizrauties. Attālumam no azartspēļu organizēšanas vietām līdz iedzīvotāju dzīvesvietai ir nozīmīga saikne ar atkarību izraisošo paradumu izplatību. Arī saikne ar azartspēļu organizēšanas vietu vizuālo noformējumu var būtiski ietekmēt spēlētāju rīcību. Cilvēkiem, kuri dzīvo azartspēļu organizēšanas vietu tuvumā, atkarību izraisošu spēlēšanas

paradumu attīstības risks ir divas reizes augstāks nekā cilvēkiem, kuri dzīvo tālāk no šīm vietām. Papildus Azartspēļu un izložu likumā noteiktajiem azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem pašvaldība, izvērtējot konkrētās teritorijas apbūvi un infrastruktūras objektu izvietojumu, var liegt azartspēļu organizēšanu, piemēram, izglītības, kultūras, sporta iestāžu un kompleksu, aktīvās atpūtas un bērnu rotaļlaukumu tuvumā. Tāpat azartspēļu organizēšanas ierobežojumus pēc attiecīga izvērtējuma var noteikt teritorijās ar augstu sabiedrības kustības intensitāti, piemēram, sabiedriskā transporta pieturvietu tuvumā, kā arī mazstāvu un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijās. Vienlaikus Satversmes tiesa atzina, ka teritorijas plānošanas procesā, nosakot konkrētu azartspēļu komercdarbības veidu ierobežojumus, individuāla katras vietas izvērtējuma veikšana nav ne racionāla, ne lietderīga [14.3].

Satversmes tiesa secināja, ka pirms azartspēļu organizēšanas ierobežojumu noteikšanas visā Rīgas administratīvajā teritorijā pašvaldība nav izvērtējusi teritorijas plānojumā paredzētos attiecīgos funkcionālos zonējumus un atzina, ka šāda rīcība neatbilst Azartspēļu un izložu likuma 41. panta otrās daļas 11. punktā un 42. panta desmitajā daļā noteiktajam teritoriju izvērtēšanas principam. Līdz ar to pašvaldības rīcība, izstrādājot teritorijas plānojumu un ietverot tajā azartspēļu organizēšanas ierobežojumus, nav bijusi objektīvi pamatota un balstīta racionālos apsvērumos [14.4].

- **Satversmes tiesa nosprieda:**

1. Atzīt Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu, kas apstiprināti ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr.103 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi", 6.8. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.
2. Attiecībā uz SIA "Olympic Casino Latvia", SIA "ALFOR", SIA "JOKER LTD" un citām personām, kas uzsākušas un turpina savu pamattiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, atzīt Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu, kas apstiprināti ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 103 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi", 6.8. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam un

spēkā neesošu no attiecīgās personas pamattiesību aizskāruma rašanās
brīža.